

УДК 658

Юрій Поздняков, Андрій Оксентюк

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

НАПРЯМИ ВИКОРИСТАННЯ ВИРОБНИЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВ ХЛІБОПЕКАРСЬКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Yuriy Pozdnyakov, Andriy Oksentyuk

AREAS OF USE OF PRODUCTION CAPACITY OF ENTERPRISES BAKING INDUSTRY

В останні роки в Україні відбулися і відбуваються глибокі економічні зміни, зумовлені процесами трансформаційної економіки. Метою докорінних перетворень в аграрній сфері за сучасних умов є формування конкурентоспроможного продовольчого сектора національної економіки. Рівень господарювання підприємств в Україні в умовах ринкової економіки в деякій мірі визначається ефективністю використання їх виробничого потенціалу. Ринкові умови діяльності підприємств вимагають прийняття оптимальних управлінських рішень щодо визначення обсягів виробництва, обрання цільових ринків реалізації продукції, що передбачає ефективність використання всіх видів ресурсів підприємства, їх оптимальну структуру, від якої залежать фінансові результати і фінансовий стан підприємства. Ринок вимагає швидкого реагування на зміну господарської ситуації, пов'язаної з використанням виробничого потенціалу, та його впливу на фінансовий стан підприємств. Дослідження сучасних підходів до трактування понять “виробничий потенціал” дало змогу виділити чотири напрямки в його визначенні. Перший – включає у поняття “виробничий потенціал” сукупність необхідних для функціонування або розвитку системи різних видів ресурсів (трудових, матеріальних, фінансових, інформаційних тощо). Сюди ж включається сукупність ресурсів, що забезпечують необхідний рівень організації виробництва та управління. Науковці другого напрямку включають у виробничий потенціал тільки систему матеріальних та трудових факторів, що забезпечують досягнення мети виробництва. Третій напрямок визначає, що виробничий потенціал – це система єдності структури та функцій виробничих ресурсів, вияв їх взаємозв'язку і можливості колективу виконувати певні завдання. Найзагальнішим показником результатів виробництва та відтворення є випуск товарів і надання послуг. Цей показник є основою для розрахунку інших показників результатів економічної діяльності підприємства, зокрема загальних показників ефективності виробництва у цілому. До них належать ресурсовіддача, капіталовіддача, фондівіддача, виробіток, матеріаломісткість.

Економічна ефективність функціонування будь-якої галузі визначається мірою окупності витрачених у процесі виробництва ресурсів та досягнутим при цьому рівнем задоволення потреб населення. Прибуток підприємства, його рентабельність і успіх у конкурентній боротьбі значною мірою залежить від того, як воно спромоглося розпорядитися своїм капіталом. Йдеться про створення сприятливих умов праці, накопичення і впровадження високоефективних знарядь праці, прогресивної технології, про рівень механізації і автоматизації виробництва, організації і управління ним. Тому пошук резервів подальшого зростання ефективності роботи підприємства має базуватись на оцінці показників, що характеризують ці сторони діяльності підприємства.

Аналізуючи стан хлібопекарської промисловості, можна прослідкувати спад обсягів виробництва, зниження фондівіддачі та продуктивності праці, високу матеріаломісткість продукції, несвоєчасність поставок сировини, яка не завжди

відповідає якісним вимогам, застарілість матеріально-технічної бази тощо. Все це свідчить про неефективне використання виробничих ресурсів підприємствами хлібопекарської промисловості. Отже, актуальність та доцільність проведеного дослідження зумовлені необхідністю наукового обґрунтування стратегії зростання ефективності використання виробничих ресурсів хлібопекарської промисловості на основі забезпечення її відповідності завданням сталого розвитку АПК України та інтеграції у міжнародне середовище. У сучасних умовах хлібопекарська промисловість України є нестабільною, як і інші галузі національної економіки, що обумовлено складною економічною ситуацією в країні загалом. Водночас, дана промисловість відіграє важливу роль у забезпеченні соціально-економічної стабільності суспільства, оскільки виробляє один з найважливіших продуктів харчування – хліб та хлібопекарські вироби. В свою чергу можна стверджувати, що стабільний розвиток хлібопекарської промисловості України є важливою передумовою високої конкурентоспроможності харчової промисловості України. В умовах жорсткої конкуренції хлібопекарським підприємствам важливо враховувати вимоги споживачів щодо якості продукції, скорочення споживання та зміни кон'юнктури ринку.

Щодо асортиментного складу, то практично половина всього хліба, що виробляється в Україні, – пшеничний, частка житнього – близько третини. Булочна продукція займає приблизно 1/6 ринку. Іншим видам продукції (хлібцям тощо) залишається 4-5%. При цьому за рахунок появи нового виду виробів попит на традиційні марки хліба щороку зменшується приблизно на 5%. Однак, враховуючи на відносно низьку вартість масових сортів хліба, традиційні види утримують безумовне лідерство в структурі виробництва хлібозаводів – 65-80%. Що ж стосується виробничого потенціалу підприємств даної галузі, то його характеристика незадовільна. В останні роки потужності підприємств із виробництва хліба та хлібобулочних виробів використовуються лише на 30-35% (крім м. Київ та окремих обласних хлібокомбінатів).

Формування ефективних, адаптованих до сучасних умов розвитку виробничих відносин механізмів управління виробничим потенціалом харчового підприємства неможливе без комплексного і системного дослідження факторів, що впливають на формування і розвиток виробничого потенціалу підприємства. Мова йде про дослідження виробничого потенціалу під впливом факторів не як окремих складових його розвитку, а як комплексного визначення меж виробничо відтворювальних процесів на підприємстві, в галузі або регіоні, про умови реалізації деяких граничних стратегічних установок, у межах яких виробничі системи будь-якого рівня не втрачають своєї цілісності.

На основі процесного підходу були досліджені фактори, які впливають на виробничий потенціал підприємства. Пропонуємо системну концепцію формування й оцінювання виробничого потенціалу підприємства, яка, на основі системного підходу, повинна складатись з двох підсистем: функціонуючий виробничий потенціал підприємства та потенційні можливості розвитку виробничого потенціалу:

- рівень якості продукції;
- рівень організації виробництва та раціональність організації бізнес-фінансування;
- процесів;
- якість внутрішнього системного управління підприємством;
- рівень конкурентоспроможності продукції та підприємства;
- кваліфікаційний рівень персоналу;
- завантаженість виробничих потужностей;
- позиціонування підприємства на ринку виробничих ресурсів, капіталу, продукції.